

Algunes claus de la prosperitat dels catalans

Xavier Cuadras* | xavier.cuadras@upf.edu

En l'era de la globalització un país com el nostre ha d'estar amatent als canvis i transformacions que el nou ordre mundial imposa, sobretot des d'un punt de vista econòmic si pretén seguir essent competitiu. En aquest sentit, l'economista Xavier Cuadras apunta diferents elements a tenir en compte de cara a realitzar una reconversió de l'economia catalana que ens permeti fer avançar l'estat del benestar.

Catalunya, país pròsper

Que un país prospera econòmicament vol dir que permet a la gran majoria dels ciutadans augmentar els seus nivells de benestar i desenvolupament, és a dir, la seva capacitat de ser feliços. El grau de prosperitat econòmica depèn bàsicament de dos factors. El primer, la grandària del pastís que es generi amb els recursos productius que el país té al seu abast. Si un país té molts recursos i és capaç de mo-

* Professor d'Economia de la UPF i director de l'ESCI-UPF

El repte actual de l'economia catalana és canviar progressivament el seu patró d'especialització productiva per poder competir en sectors de major productivitat i valor afegit

bilitzar-los de forma eficient, les probabilitats que el pastís surti ben gros i farcit són majors. El segon factor és la manera com es reparteixi aquest pastís entre els habitants del país. Si tots els ciutadans participen en el procés productiu aportant treball i/o capital, tots rebran part del pastís en forma de retribucions salarials i/o rendes del capital. Si això no és així, alguns ciutadans, per gaudir del pastís, dependran dels mecanismes solidaris de redistribució de renda que, per garantir la cohesió social, funcionen a la majoria dels països democràtics avançats.

Gràcies a l'esforç i al treball dels seus ciutadans i als mecanismes polítics que han garantit nivells elevats de cohesió social, es pot dir que Catalunya és un país relativament pròsper en el concert de les nacions del món. El pastís està prou bé i està relativament ben repartit, almenys en comparació amb altres països. Ara bé, aquest nivell satisfactori de prosperitat no es pot donar per descomptat per als propers anys. Igual que progressen, els països s'aturen o van enrere. El món ha entrat de ple en una etapa de globalització econòmica en què els avantatges comparatius que fins ara permetien al nostre país competir tot mantenint un determinat estatus econòmic a nivell internacional es volatilitzen amb l'entrada en escena de nous actors com la Xina o els països de l'Europa de l'Est. Si cada cop som menys competitius davant aquests poders emergents, hem de començar a pensar que molt probablement d'aquí a quinze anys el teixit productiu català serà completament diferent de com el coneixem ara

i encara sort, perquè pobres de nosaltres si no és així. El repte actual de l'economia catalana és canviar progressivament el seu patró d'especialització productiva per poder competir en sectors de major productivitat i valor afegit. Davant aquest repte, la pregunta òbvia és: com ens estem preparant per aconseguir-ho?

Aquest article examina el comportament de l'economia catalana en els darrers anys (2000-2005). Això ens ha de permetre fer una diagnosi sobre quin és el seu posicionament actual en el món i quins són els problemes que ens podem trobar per assolir majors graus de competitivitat i per tant, la capacitat de millorar els nostres nivells de benestar.

Economia catalana: un balanç dels darrers anys

Tot i que l'economia catalana ha crescut a nivells relativament alts però hi ha indicis que donen a entendre que el nostre model de creixement té una data de caducitat preocupantment propera. Si ens fixem en la seva evolució els darrers cinc anys (taula 1), el creixement del producte interior brut (PIB) de l'economia catalana ha estat molt més elevat que el creixement dels quinze països de la Unió Europea abans de l'ampliació (UE15). Fins i tot ha estat significativament més alt que el creixement dels Estats Units d'Amèrica (EUA), país que sovint se'ns presenta als europeus com el contraexemple de l'atonía econòmica en què la Unió Europea (UE) s'ha vist immersa els darrers anys.

L'economia catalana ha crescut a nivells relativament alts però hi ha indicis que donen a entendre que el nostre model de creixement té una data de caducitat preocupantment propera

Això ha vingut acompanyat d'una dinamització molt notable del mercat laboral, fet que ve reflectit en el creixement de l'ocupació, que multiplica per quatre els registres dels països de la UE15.

Catalunya, un país prou pròsper l'any 2000, fins i tot en comparació amb la resta d'Europa (taula 2), va augmentar en el període 2000-2005 els seus nivells de prosperitat. De tota manera, això no es veu reflectit en el creixement del PIB per capita a causa d'una variable important que molts cops ens passa desapercebuda: el més que notable increment de la població que s'ha produït al país. Aquest creixement ha estat més del doble del que s'ha produït als EUA, que altre cop és la referència que molt sovint s'utilitza quan s'analitza l'estancament demogràfic a Europa. A mig i llarg termini, no sé si el creixement demogràfic ens ha d'amoïnar especialment, sobretot si contribueix a rejuvenir una població cada cop més envellida. Però a curt termini té el desagradable efecte de reduir el creixement del PIB per capita. No obstant això, de tot això el més preocupant és l'examen més detallat de com s'ha produït aquest creixement.

Recordem que el PIB per capita és una variable que està relacionada amb els nivells de benestar potencial d'un país. Per tal d'analitzar el seu creixement, ens serà útil descompondre'l en diversos elements, tal com segueix:

$$\text{PIB per càpita} = \frac{\text{PIB}}{\text{Població}} = \frac{\text{PIB}}{\text{Hores treballades}} \times \frac{\text{Hores treballades}}{\text{Ocupats}} \times \frac{\text{Ocupats}}{\text{Població}}$$

TAULA 1. PIB, POBLACIÓ I OCUPACIÓ. TAXES DE CREIXEMENT ANUAL ACUMULATIU (2000-2005)

	Catalunya	Estat espanyol	UE15	EUA
PIB	3,10	3,23	1,60	2,39
Població	2,24	1,72	0,39	0,93
Ocupació	3,54	4,12	0,86	0,67

Font: Groningen Group Development Centre, INE i Eurostat

TAULA 2. PIB PER CAPITA (CATALUNYA. 2000. ÍNDEX 100)

	Catalunya	Estat espanyol	UE15	EUA
2000	100	81,80	96,00	129,27
2005	104,30	88,07	101,93	138,90
Taxa de creixement anual	0,84	1,49	1,20	1,45

Font: Groningen Group Development Centre. INE i Eurostat

El creixement de l'economia catalana s'ha basat en la creació de llocs de treball. En contrast, el creixement a Europa i als Estats Units s'ha fonamentat en el creixement de la productivitat

TAULA 3. DESAGREGACIÓ DEL CREIXEMENT DEL PIB PER CAPITA. TAXES DE CREIXEMENT ANUAL (2000-2005)

	Catalunya	Estat espanyol	UE15	EUA
PIB pc	0,84	1,49	1,20	1,45
PIB / hores	0,09	-0,42	1,12	2,52
Hores / ocupat	-0,52	-0,44	-0,38	-0,78
Ocupació / Població	1,27	2,36	0,47	-0,26

Font: Groningen Group Development Centre, INE i Eurostat

TAULA 4. PIB I OCUPACIÓ PER SECTORS. TAXES DE CREIXEMENT ANUAL (2000-2005)

	Catalunya		UE15	
	PIB	Ocupació	PIB	Ocupació
Construcció	6,03	5,23	1,23	1,50
Serveis	3,61	4,64	1,97	1,99
Indústria	0,57	0,43	0,69	-0,87

Font: INE i Eurostat

El primer terme d'aquesta expressió és el que definirem com a productivitat del treball. El segon és la mitjana d'hores que fa cada treballador ocupat. El tercer és una definició de taxa d'ocupació, entesa com el quocient entre el nombre de persones ocupades i la població total. En conseqüència, el PIB per capita està directament relacionat amb quina és la proporció d'habitants del país que treballen, quantes hores treballen i quina és l'eficiència amb què treballen.

Què ha passat en el període 2000-2005? (taula 3) El creixement de l'economia catalana s'ha basat en la creació de llocs de treball, mitjançant augments de la taxa d'ocupació provocats per la reducció de la taxa d'atur i els increments de la taxa d'activitat, sobretot entre les dones. Això ha permès compensar l'estancament de la productivitat del treball i la disminució del nombre d'hores treballades. En contrast, el creixement a Europa, i encara més als Estats Units, s'ha fonamentat en el creixement de la productivitat. Simplificant, podem dir que som més rics perquè treballem més –o millor, perquè hi ha més gent que treballa–, però alhora sembla que el nostre treball no ha esdevingut molt més productiu.

Aquestes dades no fan altra cosa que confirmar la tendència de l'economia catalana des de 1995: fort creixement del PIB per capita, acompanyat d'un notable creixement de l'ocupació i d'un preocupant alentiment de la productivitat. Això contrasta amb el que succeí a l'etapa 1985-1995, on nivells similars de creixement van estar

L'única forma de fer possible el creixement sostingut del PIB per capita és mitjançant creixements de la productivitat

fonamentats més en el creixement de la productivitat del treball que en la creació de llocs de treball.¹

De quina manera es poden valorar aquestes xifres? Hi ha una cara i una creu. Si ens mirem la situació del mercat de treball, és evident que la reducció de les xifres de l'atur i l'increment de la taxa d'activitat són una notícia excel·lent per a l'economia catalana. Es partia de nivells relativament baixos i sempre és bo mobilitzar recursos productius infrautilitzats. En canvi, és evident que l'única forma de fer possible el creixement sostingut del PIB per capita és mitjançant creixements de la productivitat. Tard o d'hora, la taxa d'ocupació arribarà a un límit que serà difícil superar, i tampoc no és d'esperar que el nombre d'hores treballades per ocupat augmenti, atès que ja és més elevat que a la mitjana dels països de la UE15 –i és més que discutible que augmentar el PIB treballant més hores elevi els nivells de benestar de la població—. Ara, el repte per garantir el creixement futur és millorar la qualitat de l'ocupació. Això vol dir modificar l'àmbit d'especialització de l'economia catalana cap a sectors d'alt valor afegit. La creació de llocs de treball més productius sense cap mena de dubtes és una de les millors portes d'entrada cap al creixement econòmic, el desenvolupament social i la millora dels nivells de vida.

En termes d'anàlisi sectorial (taula 4), és fàcil veure que el sector serveis i la construcció han estat els princi-

pals responsables dels creixements de l'activitat i l'ocupació, mentre que el sector industrial ha quedat molt per sota i ha perdut pes relatiu –no hem inclòs l'agricultura en aquesta anàlisi per raó de la seva poca importància quantitativa i la naturalesa cíclica de les seves variacions—. Malgrat l'espectacularitat de l'expansió del sector de la construcció, l'economia catalana no en depèn tant com s'ha volgut dir en alguns àmbits, almenys de forma directa, ja que fins i tot amb un creixement zero d'aquest sector el PIB català hauria augmentat a taxes properes al 2.8 % anual, molt superiors a la major part dels països desenvolupats. El PIB per ocupat ha davallat en el total de l'economia a causa del comportament del sector serveis, mentre que tant en la indústria com en la construcció el creixement del PIB ha estat superior al creixement de l'ocupació. En part això s'explica pel fet que el sector serveis concentra gran part dels nous contractes a temps parcial que s'han signat en l'economia. En termes comparatius amb els països de la UE15, crida l'atenció el fet que el sector industrial ha crescut més ràpidament que a Catalunya en valor afegit i, en canvi, l'ocupació s'ha reduït amb el notable guany en PIB per ocupat que això representa. En canvi, al sector serveis el creixement de l'activitat i l'ocupació han estat molt similars.

Amb tot, cal fer una reflexió entorn de totes aquestes xifres. Es parla en moltes ocasions de la societat postindustrial i del creixement del sector serveis com un indicador de progrés econòmic. En línies generals, és veritat que els pa-

1 NOVELLA, J. (dir.) La competitivitat de l'economia catalana Consell del Treball, Econòmic i Social de Catalunya (CTESC), 2004. Col·lecció Estudis 5.

Els països que econòmicament progressen més són els que s'especialitzen en sectors d'alt valor afegit, amb independència que aquests estiguin lligats més o menys a la indústria o als serveis

Països desenvolupats veuen créixer el sector serveis a costa dels altres sectors econòmics. No obstant això, per a mi la distinció rellevant per avaluar el grau de desenvolupament econòmic dels diferents països és entre sectors d'alt i baix valor afegit. Hi ha molts llocs de treball lligats a la indústria que tenen valor afegit molt alt –com per exemple el disseny, la recerca, el desenvolupament... – i alhora hi ha molts llocs de treball lligats als serveis que generen molt poc valor afegit. En aquest sentit, els països que econòmicament progressen més són els que s'especialitzen en sectors d'alt valor afegit, amb independència que aquests estiguin lligats més o menys a la indústria o als serveis.

Que els increments d'ocupació que s'han donat a l'economia catalana hagin vingut acompanyats per creixements de la productivitat quasi bé nuls no hauria de ser massa sorprenent. Hi ha diversos estudis teòrics i empírics² que confirmen per a molts casos l'existència del que és un dilema entre els creixements d'aquestes dues variables. Aquests estudis es recolzen en dades corresponents a un gran nombre de països i diferents períodes històrics. En el cas de l'economia catalana, el diagnòstic pot ser el següent. La bona conjuntura econòmica, les reformes del mercat laboral i la disponibilitat de mà d'obra abundant gràcies a la immigració han afavorit un creixement caracteritzat per la creació d'ocupació de baixa qualitat: llocs de treball

de baixa productivitat, en molts casos precaris i ocupats per immigrants poc qualificats. Un cop els límits d'aquest tipus de creixement basat en l'increment del nombre de persones ocupades es fan més i més evidents, el més important és dur a terme les reformes estructurals que permetin augmentar la qualitat dels llocs de treball que es creen. En aquest sentit, m'agradaria comentar un petit detall anecdòtic, però revelador. El 28 de març d'enguany, *La Vanguardia* publicava un article titulat «Inmigración frente a innovación», en què s'argumentava que el sector de la construcció, que és on la creació d'ocupació ha estat més intensa, porta deu anys de retard, en temes d'innovació tecnològica, respecte d'altres països europeus. La conclusió que en podem treure és que davant la facilitat amb què arriben els immigrants, el sistema productiu respon amb una utilització més intensiva del factor treball, el més abundant i relativament barat, i ajorna les inversions necessàries per a la seva modernització. Aquesta estratègia es pot mantenir durant cert temps en sectors com la construcció però en sectors, com l'industrial, més exposats a la competència exterior, és una estratègia abocada al fracàs a molt curt termini.

Quo vadis, economia catalana?

Així les coses, des d'un punt de vista d'estratègia a mitjà i llarg termini hi ha una sèrie de preguntes importants que caldrà respondre per aclarir quin és l'horitzó de l'econo-

2 BEAUDRY, P. i COLLARD, F. *The Employment-Productivity Trade-off around the 1980's (The Case for a Medium Run Theory)*. 2003

Quin és el factor clau que pot permetre millorar els nivells de productivitat? La inversió

mia catalana en els propers anys. En primer lloc, ens haurem de preguntar si és possible mantenir el mateix patró de desenvolupament econòmic dels darrers deu o dotze anys, basat en la creació d'ocupació de baix valor afegit i l'estancament de la productivitat del treball. Des del meu punt de vista, la resposta és que no. Ja hem comentat anteriorment els límits d'aquest model. Però encara que fos possible, segurament no és una estratègia desitjable. Continuar en aquesta mateixa línia posaria en perill la capacitat competitiva de l'economia catalana i el seu potencial de creixement a mitjà termini. En conseqüència, cal desenvolupar alternatives que permetin que una major productivitat sigui la font principal del creixement del nivell de vida del país. Arribats aquí, les preguntes òbvies són quines són aquestes alternatives i quin és el diagnòstic sobre el grau de preparació de l'economia catalana per transitar per camins que puguin millorar de veritat la posició competitiva de Catalunya en l'economia global.

Quins és el factor clau que pot permetre millorar els nivells de productivitat? En termes molt generals i amb el risc de pecar de simplisme, crec que la paraula clau és inversió. Avui un país inverteix –o millor, els ciutadans i les empreses d'un país inverteixen– recursos en capital productiu, infraestructures públiques, formació i capital humà, recerca i desenvolupament de noves tecnologies i processos, innovació de productes... per aconseguir una economia més competitiva i productiva de cara al futur. Moltes vegades es parla d'altres factors de competi-

titat dels països, com ara l'estabilitat de l'entorn macroeconòmic o la qualitat del funcionament de les institucions i els mercats. Almenys en part, aquests factors són importants perquè permeten i afavoreixen la inversió de les empreses i els individus. En conseqüència, dedicaré la resta de l'article a fer algunes valoracions sobre la quantitat i la qualitat dels processos inversors de l'economia catalana en els aspectes mencionats anteriorment.

Capital productiu

Comencem parlant de l'estoc de capital de l'economia catalana, amb el benentès que la dotació de capital és un dels principals determinants de la productivitat del treball. Mas, Pérez i Uriel³ presenten informació estadística sobre l'estoc de capital a Estat espanyol i la seva distribució territorial per al període 1964-2001. D'acord amb les dades d'aquest estudi, el 2001 la relació capital / ocupat és lleugerament superior a Catalunya que al total de l'Estat i la relació capital / producte és pràcticament idèntica. En termes de composició de l'estoc de capital, destaca el fet que Catalunya té una major proporció de capital residencial i en maquinària i equipament que l'Estat espanyol i una molt menor proporció de capital en forma infra-

3 MAS, M., PÉREZ, F. i URIEL, E. (Dirs.) *El stock y los servicios del capital en España y su distribución territorial (1964-2003)* Fundación BBVA, 2006.

La principal font del maltractament sofert per l'economia catalana en el tema de les infraestructures és la insuficiència de la inversió estatal

estructures públiques. La taxa de creixement de l'estoc de capital productiu per al període 1990-2001 és lleugerament superior a Catalunya que a l'Estat espanyol. Això contrasta amb el menor creixement de la part de l'estoc de capital que correspon a l'habitatge. Aquesta evolució és interessant perquè permet albirar indicis de que potser s'està modificant un model d'acumulació de capital difícilment sostenible. En aquest sentit, només una dada: Catalunya, que representa només un 6,3% del territori de l'Estat espanyol –i el 15,8% de la població–, concentra el 19,6% del capital net residencial. Un altre aspecte que cal destacar és que les tecnologies de la informació i les comunicacions (TIC) són l'epígraf que creix més ràpidament dins el total del capital productiu, a un ritme molt similar al del total de l'Estat. El percentatge que representa el capital net en TIC català dins el total de l'Estat espanyol (18,5%) és lleugerament superior al pes del PIB català (18,4%).

Infraestructures públiques

Capítol apart mereix el tema de les infraestructures públiques. Tal com diuen els autors de l'estudi mencionat anteriorment «l'estructura de les seves dotacions de capital –de Catalunya– reflecteix una major capacitat d'atracció de capital privat que públic. En el primer, s'ha basat l'evolució de la dimensió econòmica de la regió, la seva capacitat de gene-

La majoria d'economistes estan d'acord que calen solucions urgents per a l'estat de les infraestructures, atès que està ofegant bona part del potencial de l'economia catalana

rar ocupació i atraure població».⁴ És una manera –per cert– molt fina i educada de posar en relleu el maltractament sofert per l'economia catalana en el tema de les infraestructures, tal com les dades mateixes de l'estudi ho posen de manifest. El capital català en infraestructures públiques representa el 13,3% del total de l'estat –xifra molt menor que el pes relatiu de l'economia o la població catalana–. Tot i que podríem admetre que un territori relativament petit com Catalunya té una necessitat menor de determinades infraestructures, en cap cas no sembla que es puguin justificar aquest tipus de diferències.⁵ Tampoc no s'ha d'excloure la responsabilitat que en aquest dèficit hi poden tenir els successius governs de la Generalitat, però el treball de Sánchez⁶ posa de manifest de manera prou clara que la principal font d'aquest dèficit és la insuficiència de la inversió estatal. Dues dades són clarament reveladores en aquest sentit:

1. Per al període 1991-2004, la inversió estatal en infraestructures productives –transports, comunicacions, obres hidràuliques...– que arriba a Catalunya és el 11.9 % del total –només cal comparar-ho amb el pes del PIB o la població catalana a l'Estat.

4 MAS, M., PÉREZ, F. i URIEL, E. (Dir.) El stock y los servicios del capital en España y su distribución territorial (1964-2003) p. 362 Fundación BBVA, 2006.

5 MONTOLIO, D. i SOLÉ-OLLÉ, A. La quantificació de la necessitat de despesa en infraestructures de transport a Catalunya Nota d'Economia, 83-84. 2006.

6 SÀNCHEZ, E. La inversió de l'Estat en infraestructures, per comunitats autònomes Nota d'Economia, 83-84. 2006.

2. Catalunya és l'única comunitat de règim comú que cap any durant el període que s'estudia no ha rebut un percentatge de la inversió estatal que fos superior al pes de la seva població o el seu PIB en el total espanyol.

Les conseqüències negatives d'aquest dèficit sobre la productivitat i el dinamisme econòmic no poden ser en cap cas minimitzades –un estudi que examina els efectes de l'estoc de capital públic sobre la producció agregada i el creixement econòmic és el de Raurich i Sala.⁷

Una darrera reflexió entorn del tema de les infraestructures i el seu paper en el desenvolupament econòmic de Catalunya. La majoria d'economistes estan d'acord que calen solucions urgents per a l'estat de les infraestructures, atès que formen un coll d'ampolla que està ofegant bona part del potencial de creixement de l'economia catalana. No obstant això, no estic molt segur que el territori català es pugui permetre inversions massives en aquest camp. Catalunya és un territori molt densament poblat –només superat a la UE15 per Holanda, Bèlgica, el Regne Unit i Alemanya– i això condiciona el desplegament territorial de les grans obres públiques i explica les resistències que sistemàticament es troben per part d'alguns sectors socials. No vull dir amb això que no calgui posar remei urgentment al dèficit d'infraestructures, però també

7 RAURICH, X. i SALA, H. L'impacte econòmic de la inversió pública a Catalunya: una aproximació desagregada Nota d'Economia, 83-84. 2006.

Els indicadors de l'eficàcia del sistema educatiu català s'allunyen molt del nivell d'excel·lència que seria desitjable, especialment quan els comparem amb els d'altres països europeus

hem de ser conscients que potser als catalans ens convé més un model de desenvolupament relativament poc intensiu en «consum de territori».

Educació

Les despeses públiques en educació formen una part important de les polítiques que formen l'estat del benestar. Així, un dels objectius que justifiquen la provisió de serveis educatius per part del sector públic és garantir un cert grau d'igualtat d'oportunitats entre tots els individus d'un país, independentment del nivell de renda de la família d'origen. Tot i la importància indubtable d'aquestes consideracions, la perspectiva més adequada respecte de l'educació en un treball com el present és la de considerar-la una inversió que permet augmentar l'estoc de capital humà de l'economia, un factor de producció al qual els economistes donen una importància cada cop major. La formació i la capacitació professional de la població és un determinant clau de la productivitat d'un país. Per tant, la nostra anàlisi vol considerar totes les despeses en educació, ja siguin públiques o privades. L'estudi d'Escardíbul i Calero⁸ ens ofereix una visió bastant preocupant del nivell de les despeses públiques en educació a Catalunya, que

són notablement inferiors a les del conjunt de l'Estat espanyol i la mitjana dels països de la UE15 en proporció del PIB. La conseqüència d'això és que el volum de despesa pública per estudiant és inferior a la mitjana dels països de l'Organització per la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE). Probablement, ens trobem amb nivells relativament elevats de despeses educatives privades com a compensació del nivell escarrassit de despeses del sector públic. Per exemple, dins de l'Estat espanyol Catalunya, Madrid i Navarra són les comunitats amb major presència d'educació privada concertada a primària i secundària i major pes de les universitats privades. Com no pot ser d'altra manera, els indicadors de l'eficàcia del sistema educatiu català s'allunyen molt del nivell d'excel·lència que seria desitjable, especialment quan els comparem amb els d'altres països europeus: altes taxes de fracàs escolar, resultats mediocres en les avaluacions internacionals de coneixements... Dues dades molt significatives i que a més preocupen a molts empresaris:

1. El 2006 el percentatge de joves de 18 a 24 anys que no havien completat l'educació secundària superior ni seguia cap tipus de formació era el 28,5% a Catalunya i la meitat (15,1%) als països de la UE.
2. El mateix any, el percentatge de joves de 20 a 24 anys que havien superat almenys la segona etapa de l'educació secundària era el 65,9 a Catalunya enfront del 76,9% de la UE25.

⁸ ESCARDÍBUL, J.O. i CALERO, J. La despesa educativa a Catalunya: cruïlla de camins. Nota d'Economia, 86.

Som un país relativament desenvolupat, però molt allunyat dels països que competeixen en innovació. Si algun esforç és important des d'un punt de vista estratègic és aquest

Queda molta feina per fer en aquest àmbit tan crucial per al nostre desenvolupament.

Recerca, desenvolupament i innovació

A nivells relativament baixos de desenvolupament els països competeixen sobretot en preus –produir productes de baix valor afegit més barats i amb un contingut tecnològic escàs. En el segon graó del desenvolupament la competència és sobretot en qualitat. Cal produir millors productes, més sofisticats i amb major valor afegit. Finalment, els països més desenvolupats han de competir en innovació, en la creació de nous productes, d'allò que ningú mai havia pensat que es podia fer. La variable clau en aquest estadi de desenvolupament és la recerca, desenvolupament i innovació (R+D+I), a tots els nivells. Catalunya ha passat del 0,94% del seu PIB en inversió en R+D l'any 1997 a l'1,44%. És una millora notable, que ens deixa per sobre de 1,12% que correspon a l'Estat espanyol però que està per sota de l'1,90% de Navarra o l'1,76 de Madrid. Sobretot, està molt lluny de la mitjana dels països de la UE15, no diguem ja de països líders com Finlàndia o Dinamarca.

Si ens fixem en els sectors d'execució de les despeses de R+D, un cop més es repeteix un patró ja conegut: les despeses efectuades per empreses suposen dues tercers parts del total a Catalunya i només el 54% al total de l'Estat, mentre que les despeses públiques representen

a Catalunya només el 9% del total i el 16% a tot l'Estat. Com a dada significativa, el 45% de les despeses públiques en R+D es concentren a la comunitat de Madrid. Tot i el significatiu esforç de les empreses locals, l'economia catalana pateix l'efecte del raquitisme de l'esforç inversor provinent de les administracions públiques. Per exemple, en termes de resultats aquests esforços han permès que el nombre de sol·licituds de patents hagi estat superior a la mitjana estatal. Però la comparació d'aquestes xifres amb les d'altres països europeus deixa clar que encara queda un llarg camí per recórrer.⁹

Aquesta és la disjuntiva que afronta Catalunya en aquest moment. Som un país relativament desenvolupat, però encara molt allunyat dels països que competeixen en un estadi superior al nostre, l'estadi dels innovadors. Si algun esforç és important des d'un punt de vista estratègic per al nostre país és aquest. No podem estalviar esforços per aconseguir l'objectiu que Catalunya se situï al club de les economies més competitives que, inevitablement, vol dir les més innovadores.

Conclusions

El sofert lector d'un article llarg com aquest mereix que l'autor faci l'esforç de redactar una conclusió breu. L'eco-

9 BUSOM, I. (coord.) La situació de la innovació a Catalunya. CIDEM Col·lecció d'estudis, 2006.

nomia catalana ha gaudit d'un cicle expansiu molt llarg durant el qual els nivells de vida dels ciutadans del país han progressat notablement, la taxa d'atur s'ha reduït considerablement i s'ha creat un bon nombre de llocs de treball. Com a contrapartida, la productivitat del treball s'ha estancat. El nostre argument és que el model de desenvolupament de l'economia catalana dels darrers anys és a punt d'esgotar-se i en conseqüència, cal començar a pensar en un model diferent en el que el creixement econòmic haurà de basar-se en els increments de la productivitat. Això exigeix un esforç inversor per part de l'economia en un sentit genèric del terme: invertir recursos en formació dels treballadors, R+D, innovació tecnològica, infraestructures... L'economia catalana encara un repte molt important i ho fa, tal com hem anat comprovant al llarg de l'article, amb una dificultat de partida important: la insuficiència de les inversions del sector públic, producte d'una distribució dels recursos de l'administració de l'estat gens favorable als interessos dels catalans i d'un sistema de finançament autonòmic que, a força de permetre la discrecionalitat del govern estatal, és permanentment insatisfactori per a Catalunya. Malauradament, el que quedi del nou Estatut després de les successives ribotades no sembla que hagi de servir per a solucionar aquest problema. |

+ INFO

Fonts

Groningen Group Development Centre, INE i Eurostat.

Llibres

BEAUDRY, P. i COLLARD, F. *The Employment-Productivity Trade-off around the 1980's (The Case for a Medium Run Theory)*. 2003

Disponible a http://idei.fr/doc/wp/2003/co_dt_0403.pdf

BUSOM, I. (coord.) *La situació de la innovació a Catalunya*. CIDEM Col·lecció d'estudis, 2006.

Disponible a www.cidem.com

MAS, M., PÉREZ, F. i URIEL, E. (Dirs.) *El stock y los servicios del capital en España y su distribución territorial (1964-2003)* Fundación BBVA, 2006.

Disponible a www.grupobbva.com

NOVELLA, J. (dir.) *La competitivitat de l'economia catalana Consell del Treball, Econòmic i Social de Catalunya (CTESC)*, 2004. Col·lecció Estudis 5.

Articles i enllaços

ESCARDÍBUL, J.O. i CALERO, J. *La despesa educativa a Catalunya: cruïlla de camins*. Nota d'Economia, 86. 2006

Disponible a www.gencat.net/economia/departament/publicacions/nota/

HERCE, J. A. *Empleo y productividad ¿Podemos elegir? (I)* Fedea Brief, Junio 2004.

Disponible a www.fedea.es

HERCE, J. A. *Empleo y productividad ¿Podemos elegir? (II)* Fedea Brief, Junio 2004.

Disponible a www.fedea.es

HERCE, J. A. *Empleo y productividad ¿Podemos elegir? (III)* Fedea Brief, Junio 2004.

Disponible a www.fedea.es

MONTOLIO, D. i SOLÉ-OLLÉ, A. *La quantificació de la necessitat de despesa en infraestructures de transport a Catalunya*. Nota d'Economia, 83-84. 2006.

Disponible a www.gencat.net/economia/departament/publicacions/nota/